

N:o 8.

Ank. till Riksd. kansli den 24 april 1903, kl. 12 midd.

Konstitutionsutskottets utlåtande, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af § 45 regeringsformen.

Regeringsformens § 45 är af följande lydelse:

»§ 45.

Hvarken Svea rikes Kronprins och Arffurste eller Prinsar af det Konungsliga huset skola hafva något lifgeding eller civilt ämbete; dock kunna efter gammalt bruk titlar af hertigdömen och furstendömen dem tilläggas, utan rättighet till de landskap, hvilkas namn de bära.»

Denna grundlagsparagraf har förblifvit oförändrad sedan år 1809. Före denna tid gjorde sig beträffande de kungliga prinsarnes förhållande till statens ämbeten en helt annan uppfattning gällande än den, som här funnit uttryck. Man ansåg nämligen, att prinsarne borde äga skyldighet att, om så påfordrades, låta bruka sig i rikets tjänst. Så hette det i § 4 af den utaf konung Adolf Fredrik den 25 november 1751 afgifna konungaförsäkran, som i flere viktiga afseenden utgjorde ett komplement till 1720 års regeringsform: »enär prinsarne och furstarne komma till den ålder, att de kunna göra Oss och riket nyttig tjänst, skola de sig därifrån icke undandraga, utan antaga något rikets värf och förrättning då och på så lång tid, som Vi med Riksens Ständer sådant nödigt finne». En motsvarande föreskrift återfinnes ock i Gustaf

III:s konungaförsäkran af den 4 mars 1772. Men 1809 års grundlagsstiftare funno icke lämpligt att något stadga om prinsars skyldighet att låta sig användas i rikets tjänst, utan införde i stället i den nya regeringsformen förbud för dem att bekläda civila ämbeten. Såsom skäl härför anfördes, att en prins skulle, därest hans verksamhet inskränktes till någon särskild civil befattning, lätteligen förlora den för honom viktiga kännedomen om och öfversikten af statsförvaltningen i dess helhet samt att innehafvandet af ett civilt ämbete skulle kunna bringa honom i kollision med enskilde medborgare.

Nu har i en inom Andra Kammaren väckt, till konstitutionsutskottet hänvisad motion, n:o 177, herr *A. Hedin* föreslagit, att Riksdagen måtte såsom hvilande antaga den ändring af § 45 regeringsformen, att ur nämnda paragraf uteslutes ordet »civilt» framför ordet »ämbete».

Till stöd för sitt förslag, att grundlagens stadgande om förbud för prins att innehafva civila ämbeten måtte utsträckas jämväl till militära befattningar, har motionären i en vidlyftig motivering, i afseende å hvilken utskottet hänvisar till motionen, hufvudsakligen velat göra gällande, dels att den prinsar enligt grundlagen medgifna rätt att bekläda militära ämbeten lätt kunde leda därtill, att prinsar utnämndes till höga befälsplatser utan att äga därför nödiga betingelser, hvilket i händelse af krig kunde bringa ofärd öfver landet, dels ock att dem närstående personer framför andra mera förtjänte män befordrades till militära befattningar.

Utskottet, som lifligt behjärtar motionärens fosterländska syfte att åt förtjänsten allena bevara den högre ledningen af landets försvar, kan likväl icke tillstyrka förevarande förslag, framför allt emedan ifrågavarande grundlagsstadgande om rätt för prins att bekläda militärt ämbete står i nära och oupplösligt samband med bestämmelsen i § 14 regeringsformen, att Konungen äger högsta befälet öfver rikets krigsmakt till lands och sjös. Ty då grundlagen lägger i Konungens hand en så ansvarsfull uppgift, bör ock själfallet tillfälle beredas honom att såsom kronprins eller arffurste utöfva militära befattningar och därigenom förskaffa sig den praktiska utbildning inom det militära området, hvilken för uppbärande af det konungliga kallet såsom försvarsväsendets högste chef måste anses oundgängligen nödvändig. Härtill kommer, att det i § 15 regeringsformen föreskrifna sätt för handläggning och afgörande af kommandomål, d. v. s. sådana ärenden, hvilka Konungen i egenskap af högste befälhafvare öfver krigsmakten omedelbarligen be-

sörjer, tydligen förutsätter, att Konungen personligen bör äga den mera vidgade erfarenhet jämväl i fråga om militärväsendets detaljer, som endast genom en mera varaktig utöfning af militär befälsmyndighet kan förvärfvas.

Skulle emellertid i följd af den med hänsyn till Konungens ställning såsom krigsherre nödvändiga rättigheten för prins att bekläda militära befattningar missförhållanden i någotdera af de utaf motionären angifna hänseenden hota att göra sig gällande, kunna och bära de på annat sätt än genom den i motionen föreslagna åtgärden afhjälpas. Då det här gäller militära ämbeten, vid hvilkas tillsättande i statsrådet Konungen, jämlikt § 28 regeringsformen, äger fästa afseende endast vid förtjänst och skicklighet, är garanti mot sådana missförhållanden att söka i statsrådets grundlagsenliga ansvar för sina rådslag och Riksdagens genom konstitutionsutskottet utöfvade granskningsrätt öfver det sätt, på hvilket statsråden fullgöra sitt kall såsom Konungens rådgifvare.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt, får utskottet hemställa,

att herr Hedins ifrågavarande motion ej må för-
anleda någon Riksdagens åtgärd.

Stockholm den 23 april 1903.

På utskottets vägnar:

HUGO BLOMBERG.

Reservation

af herrar *Nydal, Bergström* och *Wavrinsky*, hvilka ansett, att utskottet bort tillstyrka den föreslagna grundlagsändringen.

Herrar *Moberg, Berg, Gustaf Axel, Trygger, Johnsson* och *Andersson* i Öhrstorp hafva begärt få här antecknadt, att de icke deltagit i detta ärendes behandling inom utskottet.
